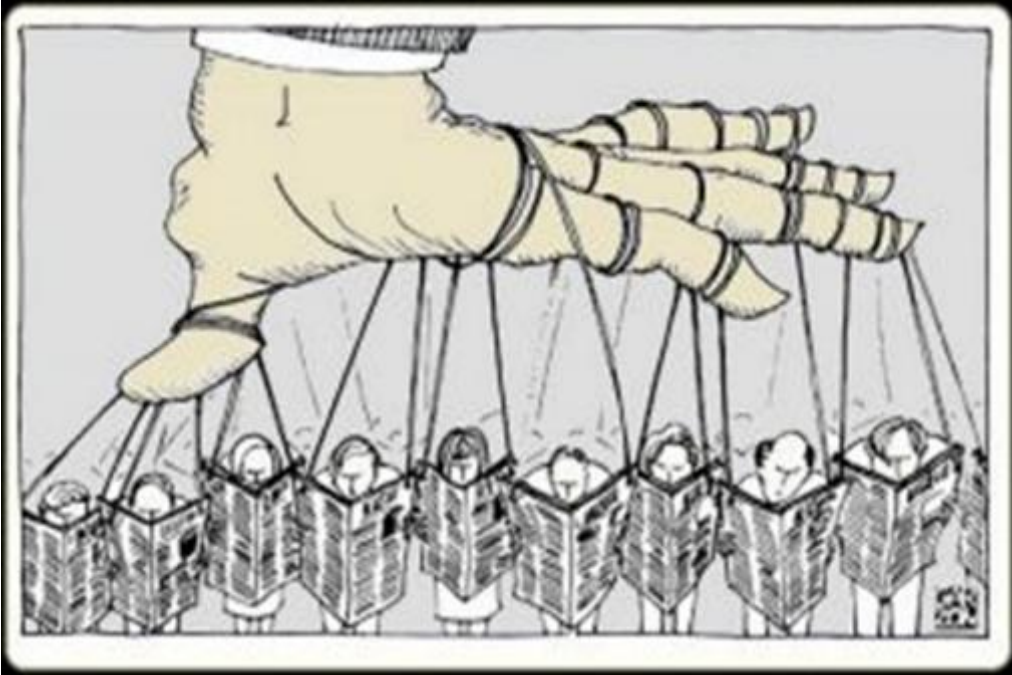

İktidar ve Mekânsal Üretimleri

- İktidar, alınması düşünölen sonuçların ürünü olarak tanımlanabilir. Böyle olunca da iktidar, nicel (**quantitative= kemmi**) bir kavramdır: aynı isteklere sahip iki kişiden biri, ötekinin gerçekleştirdiği bütün istekleri ve bunların yanı sıra daha başka istekleri de gerçekleştirirse, ondan daha iktidarlıdır... İktidarın, her biri kendine göre insan ihtiyaçlarını doyurma kudretine sahip biçimleri, çeşitli yollardan sınıflandırılabilir. İnsanlar üzerindeki iktidar, bireylerin etki altına alınış tarzına ya da bireylerin etki altına alınması için kurulmuş örgütlerin tipine göre sınıflandırılabilir. (Russell, 1967: 43).

Birey řu yollardan etki altına alınabilir (Russell, 1967: 43) :

- ❖ Bedeni üzerine doğrudan doğruya bir güç uygulayarak (mesela, hapsederek, öldürerek);
- ❖ Kandırma ve belli bir yöne sevk etme aracı olarak mükafat ya da ceza vererek (mesela. iş vermek veya işsiz bırakmak);
- ❖ Fikirlerini etkileyerek (mesela, en geniş anlamıyla propaganda). En son sınıflandırma başlığı altına, başkalarında bulunması istenilen alışkanlıkların, mesela askeri talim yoluyla yaratılması gibi.

Russell'a (1967) göre, başlıca iktidar formları beş başlık altında toplanabilir;

- **Ruhban sınıfı iktidarı:** Dinsel iktidar, başlıca, gaipten haber verme ayinleri içinde ve özellikle, Pitonez'in (Pythoiness) (Gaipten haber veren falcı kadın) trans haline geçerek Apollo tarafından ilham edildiği varsayılan cevaplar verdiği Delf tapınağında toplanırdı.
- Bununla birlikte daha Heredot zamanında, kahinlerin rüşvetle satın alındıkları herkesçe bilinen bir şeydi. Ruhban sınıfı, temel yapı olarak, ruhban sınıfına mensup bireylerin ayrıcalıklı ve karar verici mercide yer almalarıyla ilintilidir (Russell, 1967).

Kral iktidarı: Kralların asılları da rahiplerin asılları gibi tarih öncesine kadar uzanır; krallığın evrimindeki ilk basamaklar da ancak, en geri vahşi kabilelerde hala bulunan örneklerden anlaşılabilir. Krallık kurumunun tam anlamıyla gelişmiş olduğu ve henüz çöküş yolunu tutmamış bulunduğu yerde kral, savaşta kabilesini ya da ulusunu ardı sıra sürükleyen, *ne zaman savaş açılacağına, ne zaman barış yapılacağına karar veren kişidir*; her zaman değilse bile çoğunlukla, yasayı kral yapar ve adaletin yönetimini kontrolü altında bulundurur. Krallık ünvanı genellikle, büyük ya da küçük ölçüde kalıtsaldır. Kral , ayrıca kutsal bir kişidir de: kendisi tanrı olmasa bile, hiç değilse Tanrı'nın vekilidir (Russell, 1967).

Selman bin Abdülaziz el-Suud

Napoleon Bonapart 1769 - 1821

Yalın iktidar: Yalın iktidar genellikle askeri olup, ya bir iç istibdat biçimini ya da ülke dışında yapılan bir fetih biçimini alabilir. Yalın iktidarın önemi, özellikle ikinci biçimi içinde gerçekten de çok büyüktür. Örneğin, Büyük İskender'le Jül Sezar, muharebeleriyle tarihin bütün gidişini değiştirmişlerdir. Ne var ki, birincisi olmasaydı, Yunanca yazılmış Dört İncil bulunmaz ve Roma İmparatorluğu sınırları içinde Hristiyanlık vaaz edilemezdi. İkincisi olmasa Fransızlar, Latince kökten gelen bir dil konuşamazlar ve Katolik Kilisesi de ortaya çıkamazdı (Russell, 1967).

Abdel Fattah al-Sisi

İhtilal iktidarı:

- Yerleşik toplumsal düzeni değiştirme ve yeniden biçimlendirme; yavaş bir gelişme olan evrime karşıt olarak, toplumsal yaşayışta ve siyasal durumda birdenbire gerçekleştirilen, köklü ve temelli bir değişme. Diğer bir tanımlamada ise, dünya görüşünde, felsefede, bilimde, sanatta vb. birdenbire olan değişmeler, eskimiş olanı kaldırıp yerine yepyenisini koyma. (Ör. Felsefede, Kant usu eleştirmesiyle düşüncede devrim yaptığını, Nietzsche de değerler alanında (ahlakta) devrim yaptığını öne sürer (TDK, 2018).
- David N. Livingstone, Charles W. J. Withres (2018) ise, devrim kavramını; **bilimsel, teknik ve siyasal** olmak üzere üç kategoride tanımlarlar.

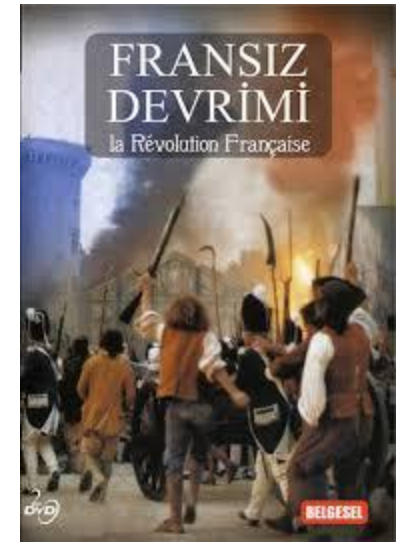

Fransız devrimiyle iktidarın el değiştirmesi, İran'da el değiştiren iktidar erki ya da Bolşevik ihtilali siyasal devrimlere örnek verilebilir.

İktisadi iktidar: Sermaye üzerinden elde edilen gücü ifade eder. Marksizm'in temel argümanlarından biridir. İktisadi iktidarın büyük toprak sahipleriyle kapitalistlerin elinde olduğu görüşü kabaca bu tür durum ve pratiklere dayanır. Ayrıca İktisadi iktidarın hükümetle ilişkisi bir dereceye kadar karşılıklıdır; bunun anlamı şudur ki, bir grup insan, bir araya gelmek suretiyle askeri iktidarı ellerine geçirebilir ve askeri iktidarı ele geçirdikten sonra iktisadi iktidara da sahip olabilir. Aslında bu grupların meydana gelişlerinin nedeni, sonunda iktisadi iktidar kazanmak isteği olabilir (Russell, 1967).

Fikirsal iktidar: Fikir üzerindeki iktidar da, bütün öteki iktidar biçimleri gibi birleşmek, bir noktada toplanmak eğilimindedir; bu ise, mantıken, Devlet tekeline götürür. Din, inanç, kültür, ekonomi, üretim ve tüketimin tüm formları bu fikir ve iktidarı tarafından düzenlenebilir. Kamuya yönelik söylem ve eylemlerde bu tür düzenlemelerle yeni yönelimler adres gösterilir ve pratize edilir. Eğitim müfredatları, Vergi yasaları, seçim barajı vb. uygulamaları içerimler... Küba devrimiyle yeniden inşa edilen ulusal yapı ve örüntüleri, bu tür iktidar gelenekleri için örnek verilebilir.

İktidar kaynakları olarak Akideler:

Bir topluluğun bütün üyeleri tarafından tutulan bağınaz bir akide bazen o topluluğun iktidarını son derece arttırır, bazen de azaltır. Bağınaz akideler on dokuzuncu yüzyıla oranla bugün çok daha revaçta olduğundan, bunların iktidarı etkileyebilmesi sorunu, uygulama yönünden büyük önem taşır. Demokrasiye karşı ileri sürülen iddialardan biri de, bir araya toplanmış çılgınlardan meydana gelen bir ulusun savaşta başarı kazanma şansının, aklı başında insanlardan meydana gelen büyükçe bir grubu içine alan bir ulusun şansından daha fazla olduğudur (Russell, 1967).

Çokkültürlü Toplumda İktidar ve Kamusal temsiliyet

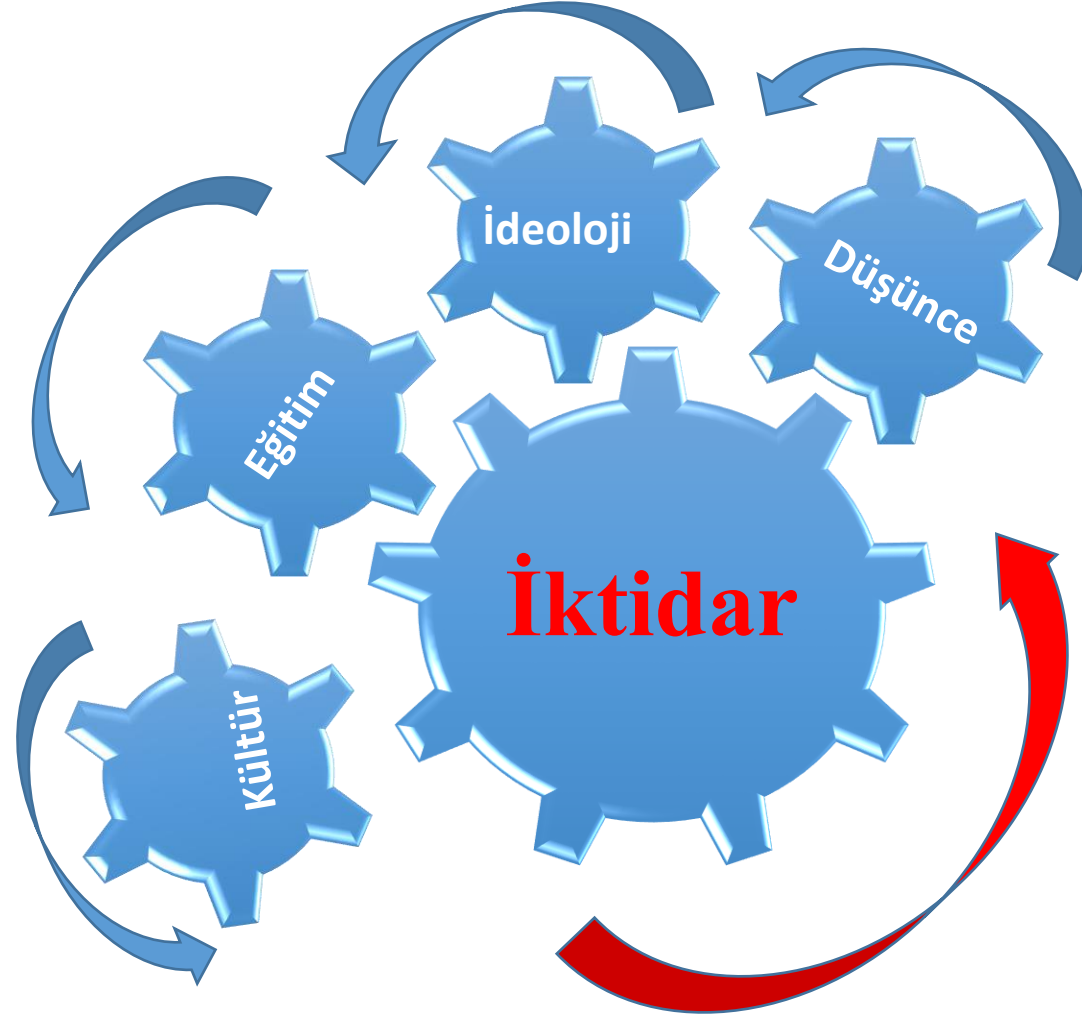
İktidarlar, hayata geçirmek istedikleri ve yaşam formlarına uygun maddi ve maddi olmayan yaşamsal formları hayata geçirmek adına çeşitli düzenlemelerle, kamusal alanı dizayn ederler.

Althusser'in (2011) ifadesiyle; baskıcı ve ideolojik aygıtlar aracılığıyla, toplumsal yapı yeniden inşa edilir ve şekillendirilir. Toplumsal farklılıklar ve çeşitlilik göz ardı edilir. Bu bağlamda hayata geçirilen İdeolojik aygıtlar:

Dinsel, Okul, Aile, Hukuk, Siyasal, Sendika, Haberleşme ve Kültürel (edebiyat, güzel sanatlar, spor vb) aygıtlardır.

Çokkültürlülük ve kimlik kavramları, aslında toplum ve topluluk kavramlarından ayrı ve bağımsız bir şekilde düşünülemez. Genel anlamda toplumun tanımını yapmak gerekirse, “kendilerine ait bir toprak parçası üzerinde birlik duygusu taşıyarak en azından kısmen farklılık göstermek suretiyle ortak bir kültür etrafında kendilerini diğerlerinden ayrı bir kimlik ile ortaya koyabilen grup” olarak tanımlanmaktadır (Say, 2013: 9).

2: İktidarın eğitim politikalarına ilişkin örüntüsel yapı ve gelişim aşamaları (Özgen, 2018)

iktidarın çok sayıda irili ufaklı ağlar biçiminde toplumun tüm gözeneklerine sirayet edişini ve bu geniş işleyişini görmeyi engellemektedir. Oysa iktidar, çok sayıda ve birbirinden bağımsız ağ ve zincirler biçiminde çalışmaktadır ve devlet, bu odaklardan sadece biridir. Aile, yerel topluluklar, devlet dışı birçok örgüt ve kurum bu iktidar ağları etrafında şekillenir ve yaşar. Foucault, bu çoklu iktidar ilişkilerinin işleyişinin izlenmesinin kolay olmadığını, ancak yapılması gerekenin tam da bu ilişkilerin sorgulanması olduğunu öne sürmektedir (Şengül, 2012: 49).

Şekil 4: Panoptikon, Kaynak: <https://www.ayarsiz.net/panoptikon-sosyal-medya>

Panoptokin kavramı, Bentham kardeşlerin Eski Yunancadan türettikleri bir kavram olan ‘*panoptikon*’ kelimesi ‘göz önündeki yer’ anlamını taşımaktadır; pan (bütün) ve opticon (gözlemlemek) sözcüklerinin birleşimiyle oluşturulmuş ‘*panoptikon*’ kavramının ‘*bütünü gözetlemek*’ anlamı da vardır. Michel Foucault şöyle sormaktadır: “Gören mi iktidardır, görülmeyen mi, yoksa görülmeden gören mi?” Foucault’un bu yaman sorusu aslında panoptik uygarlığın temel felsefesidir. Bizler artık *gözetim toplumu* dediğimiz, mahremiyetin bertaraf edilmiş olduğu kapalı bir dünyada yaşamaktayız (Savaş, 2016).

Sonuç

- Çokkültürlü toplumların politik yapısının nasıl olmasına dair birçok öneri bulunmakla birlikte evrensel bir model uygulanması mümkün değildir.
- Her toplumun çeşitlilikleri algılama ve yaşama biçimi farklıdır.
- Çokkültürlülük , toplum içindeki üyelerinin ortak bir uzlaşma alanıyla bir arada bulunduğu bir yapıyı temsil ediyor ise üyeleri için eşit koşullar sağlanmalı ve onların hakları korunmalıdır.
- Bir grubun kimliğinin aşağılanması, inkar edilmesi, sanki yokmuş gibi davranılması bir baskı biçimidir. Bu başlı başına bir eşitsizlik biçimidir (Modood, 2014: 80).
- Büyük toplum karşısında marjinal kalmış grupların üyelerine bireysel olarak tanınan haklar yetersiz kalmakta, grup olarak da eşit haklar tanınmalıdır.